

Красноармійський індустріальний інститут Державного вищого навчального закладу

«Донецький національний технічний університет», Україна

ДІАГНОСТИКА САНАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ВУГІЛЬНИХ ШАХТАХ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Енергетична криза виявила актуальність питання реструктуризації підприємств вугільної промисловості.

Україна за обсягами видобутку вугілля належить до першої десятки провідних країн світу, але значно поступається більшості з них за економічними показниками вугледобувного виробництва. Продуктивність праці в декілька разів нижча порівняно з Росією, Німеччиною, Польщею і в десятки разів нижча, ніж у США, Канаді, Австралії, Південно-Африканській Республіці. Переважна більшість вугільних шахт та розрізів є збиткові. Рівень заробітної плати найнижчий серед інших галузей паливно-енергетичного комплексу, внаслідок чого на підприємствах вугільної промисловості зростає дефіцит кадрів.

Незадовільний стан галузі зумовлений цілим рядом факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. До об'єктивних належить складність гірничо-геологічних умов видобутку вугілля, низький технічний рівень вугледобувних та вуглепереробних підприємств, великий ступінь фізичного і морального зносу основних фондів. Суб'єктивні пов'язані з обмеженістю інвестиційних ресурсів, неефективною системою управління галуззю і відсутністю ринкового механізму ціноутворення на вугільну продукцію.

Основна мета даної статті полягає у діагностиці результатів та наслідків санації вугільних шахт України.

Необхідність оволодіння основами антикризового фінансового управління зумовлена тим, що в умовах ринкової економіки підприємства здійснюють свою фінансово-господарську діяльність, перебуваючи під постійним впливом несприятливих внутрішніх та зовнішніх чинників, які можуть призвести до фінансової кризи та банкрутства. Для нейтралізації кризових явищ підприємства переводяться на спеціальний режим антикризового управління із застосуванням специфічних методів та прийомів управління фінансами.

Антикризове фінансове управління підприємством слід розглядати в двох аспектах:

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

- по-перше, це комплекс профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи: системний аналіз сильних та слабких сторін підприємства, оцінювання ймовірності банкрутства, управління ризиками (виявлення, оцінювання та нейтралізація), упровадження системи попереджувальних заходів;

- по-друге, це система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, у тому числі проведенням санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання.

Отже, під антикризовим управлінням фінансами слід розуміти особливий режим виконання функцій фінансового менеджменту, який полягає в організації фінансової роботи на підприємстві з урахуванням необхідності профілактики та нейтралізації фінансової кризи. Головне завдання антикризового фінансового менеджменту полягає в ефективному використанні фінансового механізму з метою запобігання банкрутству та забезпечення фінансового оздоровлення підприємства.

Охарактеризуємо основні функціональні та методологічні особливості антикризового фінансового менеджменту. Окремі його функції (ланки) за своїм змістом здебільшого збігаються з основними фазами управлінського циклу:

- діагностика наявних проблем;
- загальне формулювання цілей та розроблення антикризової стратегії;
- оперативне планування;
- прийняття рішення та реалізація планів;
- внутрішній та зовнішній контроль;
- рапортування (рекомендації щодо корекції планів та діяльності).

Основною проблемою, яку слід подолати через реалізацію антикризових заходів, є фінансова криза на підприємстві або її загроза. Досягнення цілей антикризового менеджменту значною мірою залежить від своєчасного виявлення кризи. Це забезпечується завдяки застосуванню інструментарію діагностики банкрутства, механізмів раннього попередження та реагування, інших аналітичних прийомів. Важливе місце при цьому слід приділяти причинно-наслідковому аналізу фінансової кризи, спрямованому на ідентифікацію зовнішніх та внутрішніх чинників кризи, виду кризи та її стадії. Оскільки своєчасність і правильність діагнозу хворого визначає зміст рецепту щодо його лікування, своєчасність та об'єктивність діагностики фінансової кризи підприємства є ключем для забезпечення ефективності подальших антикризових заходів.

Антикризова стратегія визначає основні немонетарні та монетарні цілі змін, що плануються на підприємстві, а також загальні механізми досягнення зазначених цілей (концепція антикризової

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

діяльності). Антикризовий фінансовий менеджмент, формулюючи цільові орієнтири та розробляючи антикризову фінансову стратегію, значною мірою повинен спиратися на функціональний та методологічний інструментарій контролінгу, а також враховувати вимоги законодавства про банкрутство, яке визначає механізми фінансової санації та банкрутства підприємств. Розробляючи антикризову стратегію, спочатку слід визначитися з двома концептуальними питаннями:

- режим антикризового управління у досудовому порядку чи реалізація антикризових заходів у рамках провадження справи про банкрутство?

- санація за збереження існуючої організаційно-правової форми чи на основі реорганізації підприємства?

Від характеру відповіді на ці питання залежить стратегія і тактика антикризового фінансового менеджменту, монетарні та немонетарні цілі. Головною немонетарною метою є подолання кризи на підприємстві, нейтралізація причин її виникнення та забезпечення життєдіяльності суб'єкт а господарювання в довгостроковому періоді. У рамках досягнення цієї мети мають бути створені фінансові умови для своєчасного і повного погашення вимог кредиторів. Досягнення цього завдання можна забезпечити завдяки виконанню комплексу цілей монетарного характеру, зокрема, за такими напрямками: прибуток та рентабельність; операційний, інвестиційний та фінансовий Cash-Flow; ліквідність та платоспроможність; вартість підприємства.

Для забезпечення логічного взаємоузгодження, координації сукупності монетарних та немонетарних цілей слід побудувати дерево цілей підприємства - структурну декомпозицію основної стратегічної цілі у вигляді багаторівневої системи під цілей.

На початок 2012 року балансові запаси вугілля в Україні за категоріями А+В+С1 становили понад 45 млрд. т, у тому числі коксівного вугілля – понад 13 млрд. т. Основні запаси кам'яного вугілля зосереджено в Донецькому (до 90%) та Львівсько-Волинському (близько 4%) вугільних басейнах, бурого – у Дніпровському басейні (близько 5%).

У структурі балансових запасів представлено майже всі марки вугілля – від бурого до антрацитів. Зараз до промислового освоєння підготовлено близько 23 млрд. т балансових запасів категорії А+В+С1, з яких на балансі діючих підприємств експлуатуються та обліковуються близько 9,5 млрд. т, з них енергетичного вугілля – 5,5 млрд. т (58%). Водночас вугільні родовища України, насамперед Донбасу, характеризуються складними гірничо-геологічними умовами розробки: малою потужністю вугільних пластів, великою глибиною залягання, слабкою стійкістю та важкообвальністю вміщуючих порід, високою газовістю і схильністю багатьох пластів до раптових викидів вугілля і газу, гірничих ударів. Майже 77% діючих вугільних шахт належать до категорії дуже газоносних.

У структурі запасів вугілля на частку пластів потужністю понад 1,2 м припадає всього 20,4%, на тонкі (до 1,2 м) – 74%, у тому числі на вельми тонкі (менше за 0,7 м) – 33,3%.

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Середньодинамічна потужність пластів, що розробляються, становить 1,45 м – це найнижчий показник серед вугільних родовищ, що експлуатуються в розвинених країнах. Кут падіння вугільних пластів коливається від 0 до 80 градусів. Середня глибина вугільних шахт в Україні сягає 680 м, на 31 шахті гірничі роботи ведуться на глибині 1000-1380 м. Вугільні родовища України містять значні запаси метану. За різними оцінками, загальні ресурси метану в Донбасі становлять від 2,5 до 25 трлн. м³. Близько 70% шахт розробляють газonosні пласти, близько 36% шахт є небезпечними за раптовими викидами вугілля і газу. Останнім часом в Донбасі відбувалося понад 80 газодинамічних явищ на рік.

У Донецькому басейні 45 вільних ділянок можуть бути рекомендовані для закладення 48 нових шахт, але 10 з них матимуть нижні межі на глибинах понад 1400 м. Як свідчать проектні розробки, майже всі намічені до будівництва шахти належать до глибоких або мають дуже складні умови залягання пластів. Водночас існує понад 40 невеликих поля під будівництво високорентабельних шахт неглибокого закладення загальною потужністю 4-5 млн. т на рік. Близько мільярда тонн запасів бурого вугілля придатні для відпрацювання найменш витратним відкритим способом. Стан виробничої бази та техніко-економічні показники роботи галузі. На початок 2011 року до структури департаменту вугільної промисловості Мінпаливенерго України входили 18 державних холдингових компаній (130 діючих шахт) і 7 виробничих об'єднань (37 шахт, з них – 30 шахт з виробничими потужностями) з видобутку вугілля, 23 самостійні шахти, 2 державних підприємства із закриття шахт і розрізів (96 шахт), 61 діюча збагачувальна фабрика, 9 холдингів допоміжної сфери (шахтобудівні, машинобудівні, транспортні), 19 науково-дослідних і проектно-конструкторських інститутів, 19 машинобудівних заводів, а також інші підприємства.

На початок 2011 року в галузі було зайнято понад 391 тис. працюючих, з них близько 256 тис. – робітників з видобутку вугілля; вартість основних фондів становила майже 40 млрд. грн. Загальна встановлена потужність з видобутку вугілля складала 98,8 млн. т, зі збагачення вугілля – близько 140 млн. т на рік. Обсяг видобутку вугілля того року становив 81,8 млн. т, у тому числі 42,2 млн. т – енергетичного і 39,6 млн. т – коксівного.

Останніми роками у вугільній галузі подолано тенденцію до спаду виробництва, покращились деякі техніко-економічні показники роботи галузі (таблиця 1), але разом із цим спостерігаються негативні явища, які прогресують.

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Таблиця 1. –

Динаміка основних показників функціонування вугільної промисловості за період 1990-2011 р.

Показник	Одиниці виміру	Роки					Темпи зміни, %		
		1990	1999	2009	2010	2011	1999/1990	2009/1999	2011/1990
Обсяг видобутку вугілля	млн. т	164,8	83,6	81,0	83,4	81,8	50,7	96,9	49,6
Виробнича потужність (на кінець року)	млн. т	192,8	129,0	109,6	104,1	98,8	66,9	85,0	51,2
Рівень використання потужностей	%	85,5	64,8	73,9	80,1	82,8	-	-	-
Недовикористання потужностей	млн. т	28,0	45,4	28,6	20,7	17,0	-	-	-
Проведення розкриваючих та підготовчих виробок	км	2232,7	1019	683,7	691,8	622,2	45,6	67,1	27,9
Проведення виробок на 1000 т вугілля	м	13,5	12,2	8,5	8,3	7,6	90,0	69,2	56,1
Середньо діюча кількість очисних вибоїв	вибоїв	1409,8	914,5	527,4	466,9	414	64,9	57,7	29,4
з них комплексно-механізовані вибої	вибоїв	587,0	478,0	286,0	271	249,9	81,4	59,8	46,2
Навантаження на діючий очисний вибій	т/добу	311,0	239,0	381,0	448	485,4	76,8	159,4	156,1
з них на КМВ	т/добу	506,0	355,0	614,0	687	728	70,2	173,0	143,9
Чисельність робітників з видобутку	тис. чол.	490,9	418,8	293,8	273,9	256,6	85,3	70,2	48,7
Продуктивність праці робітників з видобутку	т/міс.	28,0	16,6	22,8	25,4	28,5	59,5	138,1	101,9
Обсяг переробки вугілля на збагачувальних фабриках	млн. т	131,9	54	47,9	52,4	50,0	40,9	88,7	37,9
Частка видобутого вугілля, що збагачується на збагачувальних фабриках	%	80,0	64,6	59,1	62,8	61,1	-	-	-
Зольність рядового вугілля	%	29,4	32,3	36,5	37,2	37,8	-	-	-
Зольність вугілля, відвантаженого споживачам	%	17,8	22,5	24,3	22,9	22,7	-	-	-

З початком реструктуризації галузі (триває з 1996 року) змінилася і набула негативних тенденцій структура використання коштів Державного бюджету, які були надані вугільній промисловості та яких виявилось вкрай недостатньо: збільшилася частка витрат на реструктуризацію (з 9% у 1996 році до 44,2% у 2009-му і 25,6% у 2011-му), здебільшого на закриття збиткових шахт, у тому числі дострокове; зменшилася частка державних дотацій на покриття витрат із собівартості (з 71,9% у 1996 році до 35,3% у 2010-му і 41,3% у 2011-му); неприпустимо

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

малою залишалася частка витрат на капітальне будівництво і придбання обладнання (коливалася від 6,2% до 27,2%). Останніми роками загальна потреба галузі в капітальних вкладеннях задовольнялася на 29-36%, у тому числі за рахунок коштів Державного бюджету лише на 14-22%. Недостатні обсяги фінансування та нерациональне їх використання призвели до відставання підготовки запасів вугілля для відпрацювання, занепаду технічного стану шахтного фонду, зниження рівня використання виробничих потужностей, збільшення собівартості вугілля, поглиблення збитковості шахт.

Недостатньо виважено проводиться реструктуризація галузі, яка на практиці через відсутність у держави можливостей її фінансування у повному обсязі звелася до масового фізичного закриття шахт і тому супроводжується накопиченням невирішених проблем соціального захисту звільнених шахтарів, ліквідації негативних екологічних наслідків масового закриття шахт, які до того ж виявилися більш тяжкими, ніж передбачалися проектами. Всього на реструктуризацію галузі впродовж 1996-2010 рр. було витрачено понад 670 млн. дол. США, сумарні обсяги недофінансування за минулі роки становили близько мільярда доларів. Зараз в різних стадіях закриття та ліквідації перебуває 112 вуглевидобувних підприємств. До кінця 2012 року програмою «Українське вугілля» передбачено закрити ще 38 шахт, з них 24 – достроково (забезпеченість запасами їх становить від 10 до 177 років). Загальна потреба в коштах Державного бюджету на здійснення заходів із реструктуризації на період 2006-2013 рр. становить за Програмою понад 6 млрд. грн.

Стан шахтного фонду, навіть попри закриття значної частини неперспективних шахт, залишається незадовільним – у його структурі переважають шахти з обмеженими виробничими можливостями, в яких через «вузькі» місця в технологіях не можна використовувати високопродуктивну техніку, що обмежує перспективи підвищення ефективності їх роботи. Такі шахти потребують реконструкції. Зараз без реконструкції понад 20 років працюють 95% шахт. За останні два десятиріччя було реконструйовано лише 9 підприємств. Це призвело до ускладнення стану гірничого господарства, збільшення довжини гірничих виробок, які треба підтримувати.

Через постійне недовкладення коштів на капітальне будівництво та модернізацію виробництва промислово-виробничі фонди галузі спрацьовані в середньому на 65%. Майже половина видобувних механізованих комплексів працюють понад нормативні строки експлуатації, близько 30% основного стаціонарного устаткування повністю вичерпало свій нормативний ресурс експлуатації та потребує заміни. У загальному парку діючого вибійного устаткування питома вага очисних механізованих комплексів і прохідницьких комбайнів нового технічного рівня становить лише 11%, а нових навантажувальних машин і стрічкових конвеєрів – 8%. На шахтах, де розробляються пласти крутого падіння, близько 70% видобутку досі здійснюється відбійними молотками.

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Певні недоліки мають і технології, що використовуються на більшості шахт України. Зокрема, обмежені виїмкові поля, що істотно поступаються розмірам видобувних ділянок у розвинених країнах. Це свідчить як про недостатній рівень планувальних технологічних рішень, так і про недостатню енергооснащеність і надійність вибійних машин. Крім того, парк вітчизняних щитових кріплень КД80, КД90, КД90Т вкрай недостатній. Кількість комплексних вибоїв, що працюють із низькими навантаженнями (менш за 500 т на добу), становить майже 55%. Рівень проведення виробок комбайнами – лише 38%.

Через недостатність капітальних вкладень у незавершеному будівництві перебуває 855 об'єктів, на спорудження яких використано в цілому 5,01 млрд. грн. капітальних вкладень. Серед них 611 об'єктів виробничого призначення, в тому числі 7 нових шахт загальною проектною потужністю 10,9 млн. т. Призупинено будівництво майже всіх нових та реконструкцію діючих шахт, спорудження вертикальних стволів і свердловин великого діаметра, ввести в експлуатацію які заплановано до кінця 2012 року. Об'єкти виробничого призначення будуються з перевищенням нормативних строків: на 20 шахтах – понад 20 років, на 42-х – від 10 до 20 років, на 13-и – до 10 років. За такого стану будівництва більшість проектних рішень втратили актуальність, тому щороку виникає потреба в коригуванні проектів.

Потужний, унікальний своїм досвідом ведення надзвичайно складних і специфічних робіт шахтобудівний комплекс, створений в 50-60-і роки для розвитку вітчизняного шахтного фонду, опинився на грані банкрутства.

Управління бюджетними коштами, передбаченими на санацію та реструктуризацію вугільної промисловості, як розпорядник коштів другого ступеня, здійснює Українська державна компанія з реструктуризації підприємств вугільної промисловості, яка спеціально для цього створена наказом Міністра енергетики та вугільної промисловості. Компанія створена з метою організації та виконання робіт щодо ліквідації і санації підприємств вугільної промисловості та реалізації державної політики в цих напрямках з урахуванням соціальної вагомості, масштабності та терміну закриття вугледобувних підприємств. Її створення стало одним із результатів переговорів, в рамках співробітництва, Уряду України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР).

До складу Компанії для проведення ліквідаційних робіт Міністерством станом на 01.01.2011 передано 49 вугледобувних підприємств, у тому числі: в Донецькій області 19 шахт, в Луганській області 19 шахт, у Волинській області 6 шахт, у Кіровоградській області 3 шахти, у Закарпатській області 1 шахта та у Черкаській області 1 шахта.

Із загальної кількості вугледобувних підприємств, які включено до складу Компанії для проведення ліквідаційних робіт, 45 шахт об'єднані у 19 дирекцій, у тому числі: 10 регіональних дирекцій, які об'єднують з урахуванням територіального розташування від 2 до 6 шахт. До складу регіональних дирекцій включено 35 шахт; 8 дирекцій окремих шахт та шахтоуправлінь, до складу

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

яких включено 10 шахт; Луганська обласна дирекція, яка створена тільки для оперативного керівництва шахтами, які ліквідуються у Луганській області. Крім цього, на 4 шахтах функції дирекції покладені на підприємства, які виконують ліквідаційні роботи.

Всі дирекції є структурними підрозділами Компанії і не мають статусу юридичної особи.

У 2011 році в Державному бюджеті України на санацію реструктуризацію вугільної промисловості передбачені видатки в розмірі 421 млн. грн., у т.ч. на фінансування Компанії 315,0 млн. гривень.

Результати аналізу 80 проектів ліквідації, санації та реструктуризації вугледобувних підприємств, переданих Компанії, показали, що із загальної вартості затверджених Міністерством проектів ліквідації шахт та розрізів, для працевлаштування вивільнюваних працівників цих підприємств передбачено створити 31 тис. 432 нових робочих місця, проектна вартість яких складає 1 млрд. 379,6 млн. грн. або 26% загальної вартості проектів. При цьому середня вартість створення одного робочого місця становить 43,9 тис. гривень.

Перевіркою Рахункової палати України встановлено, що з 80 затверджених проектів ліквідації та санації вугледобувних підприємств до 40, за розпорядженнями Міністерства, до розділів по створенню нових робочих місць вносились зміни та проводились коригування. При цьому до окремих затверджених проектів вносились зміни як щодо кількості створення нових робочих місць, так і до їх вартості, із збільшенням загальної вартості проектів, по решті коригування проводилось за рахунок інших напрямків, в межах їх загальної вартості.

Як показали результати проведеної перевірки, прийняття рішень Кабінету Міністрів України, були направлені не на створення нових робочих місць для працевлаштування робітників ліквідованих вугледобувних підприємств, а, фактично передбачалось за рахунок коштів державного бюджету, визначених в проектах закриття шахт на створення нових робочих місць, закуповувати обладнання для введення нових очисних вибоїв діючих шахт. Такий процес вибування відпрацьованих очисних вибоїв та введення замість них нових відбувається на діючих вугледобувних підприємствах постійно. Отже, працевлаштування у зазначених нових вибоях робітників вугледобувних підприємств, що ліквідуються, було нереальним і неможливим. Для цього необхідно було б звільнити таку ж кількість шахтарів діючих вугледобувних підприємств. Тому у нові очисні вибої, в переважній більшості, переходили працювати шахтарі діючих підприємств, для яких ці вибої фактично і готувались на заміну вибулих.

Таким чином, безконтрольність з боку Кабінету Міністрів України за вартістю та якістю складання проектів ліквідації та санації спричиняла численні коригування Міністерством вже затверджених проектів, дозволяла передбачати за рахунок бюджетних коштів на створення нових робочих місць необхідні резерви для вирішення багатьох регіональних та галузевих проблем, а також включати до складу проектів фінансування робіт, не пов'язаних із створенням нових робочих

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

місць. Наявність у проектах санації та закриття шахт знеособлених коштів свідчить про відсутність чітких підходів Міністерства у вирішенні проблем, пов'язаних із створенням нових робочих місць. Доцільність включення у проекти вугледобувних підприємств бюджетних коштів для їх створення на зазначених об'єктах не відповідає фактичному стану справ.

Міністерством, як головним розпорядником бюджетних коштів, з передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» за цим напрямком одержано 361345 тис. грн., або 85,8% бюджетних призначень.

З огляду на зазначене вище, можна зробити наступні висновки.

1. Програма санації, реструктуризації та закриття неперспективних вугільних шахт і розрізів, яка була розроблена Міністерством та затверджена постановою Кабінету Міністрів України, є недостатньо економічно обґрунтованою і фінансово незабезпеченою.

2. Система бюджетного фінансування Програми закриття неперспективних шахт і розрізів є недосконалою.

3. Відсутність системного контролю Міністерства фінансів України і Державного казначейства України за механізмом витрачання розпорядниками коштів державного бюджету дозволили Міністерству вугільної промисловості України фінансувати Програму санацію і закриття неперспективних шахт і розрізів без наявності кошторисів доходів і видатків.

4. Контроль Міністерства, як головного розпорядника коштів державного бюджету за діяльністю Компанії щодо виконання нею Програми, відсутній.

Впродовж 1991-2011 років виробнича потужність вугледобувних підприємств зменшилася з 192,8 млн. до 91,5 млн. тонн в рік. Майже 96% шахт більше 20 років працюють без реконструкції. Дві третини основного стаціонарного устаткування відпрацювало нормативний термін експлуатації і потребує негайної заміни. Питома вага вугледобувних механізованих комплексів та прохідницьких комбайнів сучасного технічного рівня становить лише третину, а нових навантажувальних машин і стрічкових конвеєрів - близько 15 відсотків. На шахтах, що розробляють крутоспадні пласти, майже 60% загального обсягу вугілля видобувається з використанням відбійних молотків.

Таким чином, ситуація, яка склалася в українській вугільній промисловості зараз дуже складна і просто необхідно розірвати цей замкнутий круг. Зміни і новий підхід до рішення проблем вугільної промисловості необхідні.

У світовій і вітчизняній теорії та практиці одним із поширених засобів фінансового оздоровлення підприємств є реструктуризація.

Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», іншими нормативно-правовими документами передбачено використання

реструктуризації як ефективного засобу відновлення платоспроможності підприємства, який рекомендується включати до плану санації.

Міністерство економіки України затвердило методичні рекомендації щодо здійснення реструктуризації державних підприємств. У цих методичних рекомендаціях наведено визначення реструктуризації підприємства, як сукупності організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, що спрямовані на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно-правових форм і можуть забезпечити фінансове оздоровлення підприємства, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва.

Як бачимо, це визначення є доволі загальним і охоплює увесь комплекс заходів (крім фінансових) щодо фінансової санації підприємства.

Основний зміст реорганізації полягає в повній або частковій зміні власника статутного фонду юридичної особи, а також у зміні організаційно-правової форми здійснення бізнесу.

За останні роки у вугільній промисловості України посилилися процеси, пов'язані з трансформацією форм власності, насамперед вугледобувних підприємств. Проте, через низьку інвестиційну привабливість підприємств галузі, проведення непослідовної державної політики, відсутність досконалого механізму реформування відносин власності та їх правового забезпечення роздержавлення шахт і розрізів не відповідає ринковим вимогам та перетворенням, які відбуваються у національній економіці.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо банкрутства гірничих підприємств)»: Прийнятий 6.03.2003 р. №597// Урядовий кур'єр. - 2003. - 2 квітня. - С.15; Голос України. - 2003. - 3 квітня. - С.5; Офіційний вісник України. - 2003. - №14. - С.5.
2. Астров-Шумілов Г. Від закриття нерентабельних шахт нам нікуди не подітись // Урядовий кур'єр. - 2011. - 30 серп. - С.11.
3. Бень А. Вугільна галузь: реформувати, а не закривати шахти // Голос України. - 2010. - 17 березня. - С.1- 2.
4. Коновалюк В. Рентні платежі гірничодобувних підприємств // Регіональна економіка. - 2010. - № 4. - С.60 - 69.
5. Лисяков В.П. Оптимізація інвестиційної стратегії вугільної шахти на основі показників техніко-технологічної складової її економічної безпеки// Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики та освіти: Спеціаліз. вип. за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 груд. 2007 р.: Зб. наук. пр.: У 2-х ч. - К., 2003. - Ч.1.- С.175-180.
6. Техногенные последствия закрытия угольных шахт Украины / Под ред. Гавриленко Ю. Н., Ермакова В. Н. - ДонНТУ. - Донецк: Норд-Пресс, 2008. - 631 с.: ил., табл.